

УДК 37.013.77

Дригола С. В.

група 5112м, Національний університет кораблебудування імені адмірала
Макарова (Миколаїв), stella.drygola777@gmail.com

Трибулькевич К. Г.

д-р пед. наук, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
(Миколаїв), tribulkevich@gmail.com

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

У статті розглядаються психолого-педагогічні проблеми становлення особистості. Проаналізовані думки різних вчених щодо впливу на процес формування особистості, розглянуто зміст поняття «особистість», «соціалізація», «ресоціалізація». Зроблено висновок, стосовно чинників, які відіграють велику роль у процесі формування особистості та факторів, котрі обумовлюють психолого-педагогічні проблеми становлення особистості.

Ключові слова: особистість, формування, соціалізація, ресоціалізація, рольова компетентність, виховання.

The article deals with psychological and pedagogical problems of personality formation. The opinions of different scholars on the influence on the formation of the personality are analyzed, the content of the concept of «personality», «socialization», «resocialization» is considered. Conclusion is made regarding the factors that play an important role in the process of personality formation and factors that determine the psychological and pedagogical problems of personality formation.

Key words: *personality, formation, socialization, resocialization, role competence, education.*

Актуальність. Розвинена, гармонійна особистість – це найвища соціальна мета правової держави і громадянського суспільства. Процес становлення особистості не завершується в дитинстві, а продовжується протягом усього життя, оскільки людина повинна постійно розвиватись, вдосконалюватись, виконувати нові функції та опановувати нові соціальні ролі. Тому питання прояву психолого-педагогічних проблем на етапі формування гармонійної, розвинутої особистості набуває певної актуальності у сьогоденні.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Поняття «особистість» стало предметом значних теоретичних досліджень у педагогіці, філософії, психології, соціології, естетики та ін. Вагомий внесок у дослідження проблеми

«особистість» внесли такі вчені як, Ананьєв Б., Дж. Мід, Ісаєва Є., Кон І., Костюк С., Лазурський О., Леонтьєв Д., Леонтьєв О., Лінтон Р., Мертон Р., Парсонс Т., Пригожин І., Рокич М., Рубінштейн С., Томас У., Шварц Ш., Шорохова О., Ядов В. та ін.

Метою статті є аналіз психолого-педагогічної проблеми становлення особистості.

Виклад основного матеріалу. Проблема особистості – одна з центральних у соціології, педагогіці, психології, філософії, та низці інших наук. Однак, кожна наука визначає «особистість», керуючись своїм предметом дослідження. Педагогіка, в свою чергу, досліджує педагогічні закономірності формування й розвитку особистості, психолого-педагогічні особливості та фактори впливу на процес її становлення. Термін «особистість» має передусім соціальний зміст, тому слід відокремити наступний фактор формування особистості – соціальний, який забезпечую у першу чергу її соціалізацію.

Під поняттям «соціалізація» (від лат. socialis – суспільний) розуміють поступовий процес становлення особистості, засвоєння нею вимог суспільства – норм та культурних цінностей, що передбачають включення її у систему суспільних відносин та їх самостійне відтворення.

У педагогіці та психології існують різні наукові концепції щодо безперервного розвитку особистості. Всі існуючі концепції демонструють загальне бачення про те, що первинним є детермінованість поведінки суб'єкту, яке бере своє походження з дитячого досвіду, але погляди в старшому віці у суб'єкта можуть суттєво змінюватись.

Виходячи з досліджень Мудрика А. В. на формування особистості впливає 4 фактори, а саме:

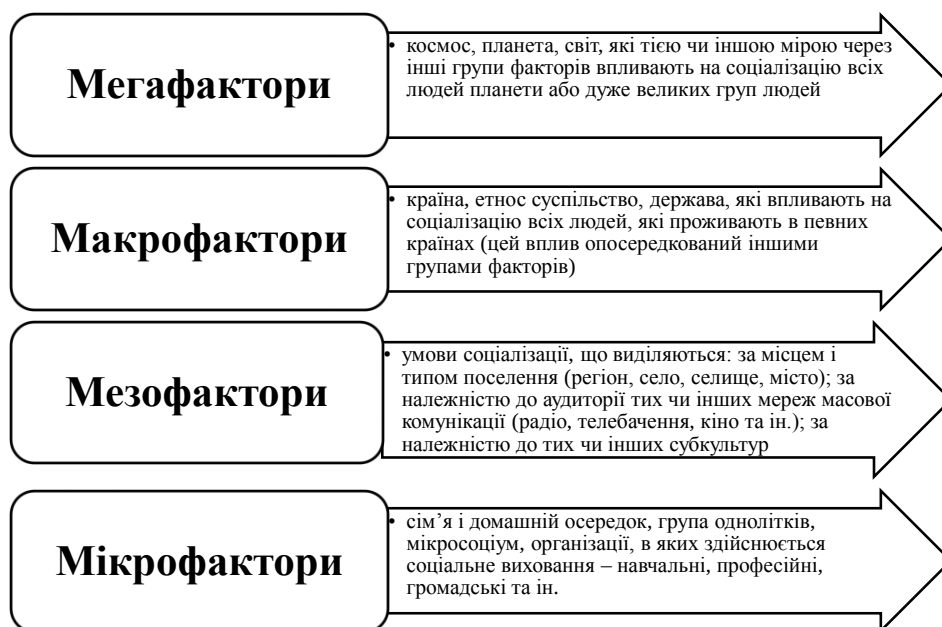

Рис. 1. Фактори формування особистості

Соціалізація як процес навчання загальноприйнятим способам і методам дій та взаємодій є найважливішим процесом навчання рольової поведінки, у результаті чого індивід дійсно стає частиною суспільства [5].

Рольову компетентність потрібно розглядати на різних рівнях зв'язків особистості і соціуму: на рівні «особистість – суспільство», на якому особистість виконує роль громадянина; на рівні «особистість – мала група», коли людина виступає в ролі працівника, учня, члена сім'ї; на рівні «особистість – особистість», в межах якого основною соціальною роллю є роль друга, товариша, близької людини. Комплексна соціально-педагогічна діяльність спрямована на ефективне засвоєння підлітками усього спектру соціальних ролей. Поняття «соціальна роль» можна розглядати, як визначений шаблон поведінки, що очікується від людини, яка займає відповідний статус у суспільстві або «маску», яку надягає індивід, коли потрапляє в конкретне людське середовище.

Під «соціалізацію» можна розуміти первинний процес входження людини у соціальне середовище та її пристосування до культурних, психологічних та соціологічних факторів.

Процес соціалізації ніколи не припиняється. Найбільш інтенсивною соціалізація здійснюється в дитинстві та юності, але розвиток особистості триває й в середньому і літньому віці. Засвоєння нових цінностей, ролей, навичок замість колишніх, недостатньо засвоєних чи застарілих називають «**ресоціалізацією**». Ресоціалізація демонструє, що розвиток особистості протягом усього життя йде по висхідній і будується на основі закріплення певного досвіду. Ресоціалізація охоплює багато видів діяльності – від занять з виправлення навичок читання до професійної перепідготовки робітників. Ресоціалізація буває досить глибокою та приводить до глобальних змін в життєвій поведінці. Тобто, процес ресоціалізації може передбачати руйнування асоціальних зразків поведінки (як девіантної та і деліквентної), поновлення й розвиток у особистості соціально корисних зв'язків із суспільством, закріплення позитивних соціальних цінностей.

Висновки. Людина є індивідом на всіх етапах онтогенезу і за всіх умов, а особистістю стає тільки в процесі соціального становлення (формування, розвитку). Таким чином, «**особистість**» – категорія соціальна, яка підкреслює, що поняття «індивід» указує на зв'язок людини з природою, а поняття «особистість» – на зв'язок людини та суспільства. Таким чином, ми прослідкували, що особистість формується в суспільних процесах під впливом безлічі соціальних факторів та прямого і непрямого впливу на індивіда всієї системи суспільних інститутів. Досягнутий рівень розвитку особистості залежить від спадковості, виховного і навчального середовища, залучення до навчально-виховної діяльності, засобів і способів педагогічного впливу, процесу соціалізації та ресоціалізації (як вторинного етапу соціалізації в цілому).

Нами визначено, що однією з пріоритетних проблем у сучасній педагогіці є проблема опанування (навчання) соціальних ролей на всіх етап формування особистості. Надзвичайно важливими є ефективне засвоєння соціальних ролей підлітками, якісна реалізація ними відповідних їхньому віку соціальних функцій, що свідчитиме про сформованість у них соціальної компетентності (у соціально-рольовому аспекті).

Також доведено, що важливим аспектом у процесі ставлення особистості є створення належних умов для формування та розвитку особистості й інтеграції

її в життя суспільства, де освіта виступає основний інструментом розвитку, а як наслідок запорукою майбутнього нашої країни.

Список використаних джерел

1. Вишневський О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 566 с.
2. Горностай П. П. Рольова компетентність як умова гармонійності життєвого світу особистості. *Психологічні перспективи*. 2004. Вип. 6. С. 23–25.
3. Кнодель Л. В. Педагогіка вищої школи: посіб. для магістрів. Київ: ПАЛИВОДА А. В., 2008. 136 с.
4. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Знання, 2005. 486 с.
5. Платонов Ю. П. Социальная психология поведения: учебное пособие. Санкт-Петербург: Питер, 2006. 464 с.